

Het Family Stress Model met Acculturatiestress als een Immigrant-Specifieke Vorm van Stress

Naam:	Rianne van der Wel
Studentnummer:	0848808
Masterspecialisatie:	Education and Child studies, universiteit Leiden
Studiejaar:	2012/2013
Naam eerste begeleider:	R. Emmen
Naam tweede begeleider:	Dr. J. Mesman
Datum:	30-07-2013

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Samenvatting.....	4
1. Inleiding	5
Het Family Stress Model.....	5
Acculturatiestress	6
Het Family Stress Model met acculturatiestress	6
Huidige studie	7
2. Methode.....	10
Steekproef	10
Procedure	10
Onderzoeksinstrumenten.....	11
Sociaaleconomische status.....	11
Acculturatiestress.....	11
Positief ouderschap	11
Internaliserend en externaliserend probleemgedrag.	12
Data Analyse	13
3. Resultaten	14
Data Inspectie.....	14
Het Family Stress Model met Acculturatiestress	14
Aanvullende Analyses.....	15
Opleidingsniveau Moeder, Afwezigheid Intrusiviteit en Acculturatiestress.....	16
Acculturatiestress Moeder, Emotionele Symptomen Kinderen en Afwezigheid Intrusiviteit	17
4. Discussie.....	18
Literatuurlijst	23

Voorwoord

De invloed van de omgeving, op verschillende niveaus (het gezin, de familie, de buurt, de school, leeftijdsgenootjes en/of de maatschappij), op de ontwikkeling van kinderen heeft tijdens mijn bachelor mijn interesse gewekt. De richting gezinspedagogiek sloot hier goed bij aan en daarom heb ik voor de opleiding Education and Child Studies gekozen. Bij het kiezen van een masterproject sprak het onderzoek “De Volgende Stap” mij gelijk aan. In dit project stond de invloed van verschillende factoren, zoals het gezin en/of de school, op de ontwikkeling van het kind centraal.

Mijn masterproject begon met het zoeken naar welke variabelen van het onderzoek mij aanspraken en wat ik daarmee zou willen en kunnen onderzoeken. Na het vinden van een aantal interessante variabelen en de daarbij horende geschikte literatuur ben ik begonnen met het schrijven van mijn onderzoeksvoorstel. Hierna had ik al een redelijk goed beeld van wat ik ging onderzoeken, wat al bekend was over het onderwerp en waarom het van belang was om nog meer onderzoek te doen naar dit onderwerp. Mijn onderzoeksvoorstel heeft iedere keer als leidraad gediend waar ik op terug kon vallen tijdens het schrijven van mijn masterproject. Na het schrijven van mijn onderzoeksvoorstel kon gestart worden met het schrijven van een inleiding. Na het inleveren van een eerste versie van mijn inleiding kon gestart worden met de data inspectie en data analyse. Ik was na het lezen van de literatuur en het opstellen van mijn onderzoeksvragen/hypothesen natuurlijk benieuwd of ik die resultaten ook zou kunnen vinden in mijn steekproef. Vervolgens werden de methoden en resultaten geschreven en eindigde het masterproject in het schrijven van een discussie. Het schrijven van mijn discussie vond ik erg interessant. Mijn resultaten waren gebaseerd op subschalen van factoren en ik was dan ook benieuwd of mijn gevonden resultaten te verklaren zouden zijn met al bestaande theorieën/literatuur.

Het schrijven van een masterproject gaat niet alleen, ik heb dan ook veel hulp mogen ervaren uit verschillende hoeken. Allereerst wil ik mijn begeleidster, Rosanneke Emmen, erg bedanken voor haar goede begeleiding. Het snel reageren op vragen, de persoonlijke begeleidende gesprekken en kritische feedback hebben tot dit resultaat geleid. Soms schrok ik van de hoeveelheid feedback die ik iedere keer mocht ontvangen maar het heeft me wel enorm geholpen mijn masterproject op een hoger niveau te brengen. Verder wil ik mijn studiegenootjes bedanken voor alle bemoedigende gesprekken tijdens de kopjes koffie en thee in het café van de universiteit. Het schrijven van een masterproject gaat met vallen en opstaan en soms is het dan juist fijn als er mensen zijn die zich in hetzelfde schuitje zitten en even gezamenlijk een frustratie momentje te hebben om elkaar vervolgens weer aan te moedigen verder te gaan. Als laatste wil ik graag het thuisfront bedanken die me volledig steunde wanneer ik weer een sociale gelegenheid moest afzeggen maar die me ook juist door sociale gelegenheden de energie en motivatie gaven om mijn masterproject tot een goed einde te brengen.

Samenvatting

Het Family Stress Model (FSM) gaat ervan uit dat een lage sociaal economische status (SES) van het gezin zorgt voor meer stress waardoor ouders minder positief ouderschap laten zien en minder positief ouderschap is gerelateerd aan meer internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij het kind (Conger & Donnellan, 2007). Minderheden zouden naast algemene stressoren in het gezin ook stressoren kunnen ervaren die specifiek zijn voor hun minderhedenstatus, zoals acculturatiestress. In deze studie is onderzoek gedaan naar het FSM met acculturatiestress als een immigrant-specifieke vorm van stress in een steekproef van 75 Turks-Nederlandse kinderen van vijf en zes jaar en hun moeders. Vragenlijsten werden ingevuld door ouders voor gegevens over de SES van het gezin, acculturatiestress van moeder en internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij kinderen. Positief ouderschap werd gemeten met behulp van een observatie van een interactietaak tussen moeder en kind. Opleidingsniveau van moeder was significant gerelateerd aan de afwezigheid van intrusief ouderschap en deze relatie werd gedeeltelijk gemedieerd door de acculturatiestress van moeder. Hoe hoger het opleidingsniveau van moeder, hoe minder acculturatiestress zij ervoer. Minder acculturatiestress was vervolgens significant gerelateerd aan minder intrusief ouderschap. Acculturatiestress van moeder was significant gerelateerd aan gedragsproblemen maar niet aan emotionele symptomen bij kinderen. Hoe meer acculturatiestress moeder ervoer, hoe meer gedragsproblemen haar kind vertoonde. Positief ouderschap van moeder was geen mediator in het verband tussen de acculturatiestress van moeder en probleemgedrag bij kinderen. Acculturatiestress is een risicofactor voor minder positief ouderschap van mensen met een Turkse achtergrond in Nederland. Het is dus belangrijk voor professionals en onderzoekers om zich te realiseren dat stressoren specifiek voor een minderhedenstatus ook een rol kunnen spelen in de opvoeding van kinderen.

1. Inleiding

Positief ouderschap, zoals sensitief reageren, structuur bieden en de afwezigheid van intrusiviteit, hangt samen met een positieve ontwikkeling van het kind (Mesman, Van IJzendoorn, & Bakermans-Kranenburg, 2012). Het is daarom van belang onderzoek te doen naar factoren die samenhangen met de opvoeding van kinderen. Etnische minderheden worden vaker minder sensitief bevonden dan autochtonen maar er zijn aanwijzingen dat de sociaal economische status (SES) van het gezin en stress in het gezin hierin een belangrijke rol kunnen spelen (Mesman et al., 2012). Het Family Stress Model (FSM) gaat ervan uit dat een lage SES van het gezin zorgt voor meer stress waardoor ouders minder positief ouderschap laten zien en minder positief ouderschap is gerelateerd aan meer internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij het kind (Conger & Donnellan, 2007). Etnische minderheden zouden naast algemene stressoren in het gezin ook stressoren kunnen ervaren die specifiek zijn voor hun minderhedenstatus, zoals acculturatiestress. In deze studie zal onderzoek worden gedaan naar het FSM met acculturatiestress als een immigrant-specifieke vorm van stress.

Het Family Stress Model

De sociaal economische status (SES) van een gezin kan worden weergegeven als het inkomen van een gezin en/of het opleidingsniveau van ouders (Bradley & Corwyn, 2002). Het Family Stress Model (FSM) gaat ervan uit dat een lage SES van het gezin zorgt voor meer stress in het gezin (Conger & Donnellan, 2007). Veel stress zorgt voor minder positief ouderschap van ouders en minder positief ouderschap is gerelateerd aan meer internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij het kind (Conger & Donnellan, 2007). Positief ouderschap betekent dat ouders hun kind optimaal verzorgen en betrokken zijn bij de dagelijkse activiteiten hun kind (Conger & Donnellan, 2007), ouders laten bijvoorbeeld affectie zien naar hun kind, reageren op een positieve warme manier op hun kind of helpen het kind waar nodig. Internaliserend probleemgedrag betekent het hebben van problemen die te maken hebben met innerlijke stress zoals angst, depressie of een verstoorde stemming. Externaliserend probleemgedrag bestaat uit probleemgedrag dat gericht is op de omgeving zoals agressie of delinquentie (Achenbach & McConaughy, 1997).

Uit onderzoeken in Amerika, onder gezinnen met een Chinese, Afrikaanse en Mexicaanse afkomst, is gebleken dat het FSM niet alleen geldt voor autochtonen maar ook generaliseerbaar is naar etnische minderheden (Benner & Kim, 2010; Conger et al., 2002; Parke et al., 2004). Etnische minderheden hebben vaker een lagere SES dan autochtonen (Mesman et al., 2012). Het vinden van een baan is voor hen dan ook moeilijker en wanneer ze een baan hebben, wordt deze vaak slecht betaald (Distelbrink & Hooghiemstra, 2005). Een lage SES bij etnische minderheden is gerelateerd aan meer stress en meer stress zorgt voor minder positief ouderschap. Uit onderzoek blijkt dat minder positief ouderschap bij etnische minderheden ook is gerelateerd aan meer probleemgedrag bij het kind (Kim, Chen, Li, Huang, & Moon, 2009; Leidy, Guerra, & Toro, 2012; Parke et al., 2004). Er is nog

weinig onderzoek gedaan naar hoe stressoren die specifiek zijn voor een minderhedenstatus, zoals acculturatiestress, een rol zouden kunnen spelen in het FSM.

Acculturatiestress

Acculturatie is een proces van culturele verandering als gevolg van het contact tussen twee verschillende culturele groepen (Berry, 2006). Tijdens het acculturatieproces staan twee aspecten centraal, namelijk de hoeveelheid contact tussen twee culturen en het behouden van de eigen cultuur (Berry, 2001). Etnische minderheden kunnen ervoor kiezen om veel contact te hebben met mensen van de meerderheidsgroep en zich aan te passen aan de cultuur van hen of juist ervoor kiezen hun eigen cultuur te behouden (Berry, 2001). Acculturatiestress is stress die samen kan gaan met het proces van acculturatie, de stressoren ontstaan als gevolg van een proces van culturele verandering (Berry, Kim, Minde, & Mok, 1987). Etnische minderheden, zowel eerste als tweede generatie migranten, kunnen acculturatiestress ervaren doordat ze migreren naar een land met een andere cultuur of doordat ze leven tussen twee culturen wat samen kan gaan met acculturatiestress (Berry et al., 1987). Acculturatiestress kan ontstaan doordat mensen, met een andere culturele achtergrond in Nederland, kritiek ervaren van mensen uit het land van herkomst over de manier waarop om wordt gegaan met hun culturele waarden en tradities in Nederland. Ook kunnen familie en vrienden worden gemist uit het land van herkomst, een gevoel van frustratie kan worden ervaren omdat de Nederlandse manier van denken en doen niet begrepen wordt of er kan bezorgdheid zijn over familieleden die nog in het land van herkomst wonen (Oppedal, 2006). Acculturatiestress kan ook ontstaan doordat ouders vinden dat hun kinderen zich niet aan de tradities houden van het land van herkomst of doordat hun kind zich te Nederlands gedraagt (Oppedal, 2006). Kinderen, van mensen met een andere culturele achtergrond in Nederland, passen zich vaak sneller aan, aan de Nederlandse cultuur dan hun ouders (Smokowski, Rose, & Bacallao, 2008). Dit komt vaak doordat kinderen naar school gaan waar ze veel leren over en te maken hebben met de Nederlandse cultuur (Güngör, 2008). Het acculturatieverschil tussen ouders en kinderen kan zorgen voor meer acculturatiestress bij ouders omdat het vaak botst met de normen en waarden van hun eigen cultuur (Coatsworth, Pantin, & Szapocznik, 2002). Mensen die deze problemen ervaren, als gevolg van een proces van culturele verandering, kunnen veel stress ervaren, genaamd acculturatiestress.

Het Family Stress Model met acculturatiestress

Het Family Stress Model (FSM) met acculturatiestress als een immigrant-specifieke vorm van stress gaat ervan uit dat een lage sociaal economische status (SES) van het gezin gerelateerd is aan meer acculturatiestress. Acculturatiestress zou (net als stress door een hoge economische druk) ervoor kunnen zorgen dat ouders minder positief ouderschap laten zien naar hun kind en minder positief ouderschap is gerelateerd aan meer internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij het kind (Conger & Donnellan, 2007). Uit onderzoek onder etnische minderheden blijkt dat een hogere

opleiding minder acculturatiestress voorspelt (Berry et al., 1987). Een hogere opleiding kan mensen meer geleerd hebben over het land waarin ze leven, zoals de geschiedenis en normen en waarden van het land, een opleiding is vaak Europees gericht (Berry, 1997) en hierdoor kan het proces van acculturatie makkelijker verlopen. Opleiding is ook vaak gerelateerd aan inkomen en meer financiële middelen zouden ervoor kunnen zorgen dat mensen hulp kunnen zoeken bij bijvoorbeeld het snel leren van de nieuwe taal of het begrijpen van de normen en waarden waardoor het proces van acculturatie ook makkelijker kan verlopen.

Uit verschillende onderzoeken onder etnische minderheden blijkt dat een groot acculturatieverschil tussen ouders en kinderen een negatief effect heeft op het ouderschap van ouders en daarmee een negatief effect heeft op de ontwikkeling van kinderen (Dumka, Roosa, & Jackson; 1997, Kim et al., 2009; Leidy, Guerra, & Toro, 2012; Martinez, 2006). Ouders kunnen ook minder positief ouderschap laten zien doordat ze minder steun ervaren van familie en vrienden (Leidy, Guerra, & Toro, 2012). Familie en vrienden kunnen nog steeds in het land van herkomst wonen waardoor ze er niet altijd kunnen zijn om ouders te steunen.

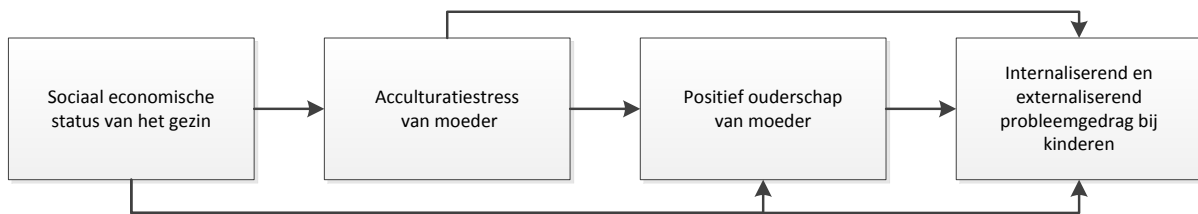
Huidige studie

De eerste Turkse migranten kwamen naar Nederland vanwege de werkgelegenheid. Hun verblijf zou van tijdelijke aard zijn maar veel migranten bleven permanent. Families van deze migranten kwamen ook naar Nederland en gezinnen breidde zich verder uit. In Nederland is inmiddels 20,3 % van de niet-Westerse allochtonen van Turkse afkomst en hiermee is de Turkse groep de grootste groep immigranten in Nederland (CBS, 2012). Het aantal mensen met een Turkse achtergrond in Nederland neemt nog altijd toe, de groei van deze groep komt vooral door de kinderen van eerste en tweede generatie Turkse immigranten (CBS, 2012), maar weinig onderzoek is verricht naar positief ouderschap in deze groep en wat voor invloed dat heeft op de ontwikkeling van kinderen. In deze studie betekent positief ouderschap dat ouders sensitief zijn naar hun kind (ze merken de signalen van hun kind op en reageren daar prompt en adequaat op), structuur bieden aan hun kind (het kind helpen en begeleiden) en niet intrusief zijn (het kind de ruimte geven om zelf dingen te ontdekken; Biringen, Robinson, & Emde, 2000). Tevens is weinig onderzoek verricht naar stressoren die specifiek zijn voor een minderhedenstatus, zoals acculturatiestress, wat van invloed kan zijn op factoren gerelateerd aan de opvoeding van kinderen (Yaman, Mesman, Van IJzendoorn, Bakermans-Kranenburg, & Linting, 2010).

Het ervaren van acculturatiestress zou een risicofactor kunnen zijn voor mensen met een Turkse achtergrond in Nederland. Zowel eerste (geboren in Turkije) als tweede (geboren in Nederland) generatie Turkse immigranten zijn gemiddeld genomen lager opgeleid dan Nederlanders (Yaman, 2009). Een lagere opleiding is gerelateerd aan een minder grote binding met Nederland, het zorgt er voor dat mensen met een Turkse achtergrond in Nederland minder omgaan met mensen van de meerderheidsgroep (CBS, 2012). Tweede generatie Turkse immigranten blijken een grotere binding

te hebben met Nederland dan eerste generatie Turkse immigranten, ze hebben vaker contact met Nederlanders en hebben meer vertrouwen in hen (CBS, 2012). Mensen met een Turkse achtergrond in Nederland geven ook aan het meeste last te hebben van heimwee in vergelijking met andere etnische minderheden in Nederland (CBS, 2012). Uit onderzoeken blijkt dat Turks-Nederlandse kinderen meer externaliserend probleemgedrag vertonen dan Nederlandse kinderen (Bengi-Arslan, Verhulst, Van der Ende, & Erol, 1997; Stevens et al., 2003). Weinig onderzoek is verricht naar internaliserend probleemgedrag bij Turks-Nederlandse kinderen (Yaman, 2009). Het is daarom van groot belang om onderzoek te doen naar hoe mensen met een Turkse achtergrond in Nederland opvoeden en wat voor invloed dat heeft op het internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij hun kinderen zodat cultuur gevoelige opvoed interventies ontwikkeld kunnen worden (Yaman, 2009).

In deze studie zal het FSM met acculturatiestress als een immigrant-specifieke vorm van stress (Figuur 1) worden getoetst door middel van twee mediatie modellen.

Figuur 1. Het FSM met acculturatiestress

Het eerste mediatiemodel toetst of de samenhang tussen de SES van het gezin en positief ouderschap van moeder wordt gemedieerd door de acculturatiestress van moeder (Figuur 2). Bij dit model hoort de volgende onderzoeksvraag: *Is er een samenhang tussen de SES van het gezin en positief ouderschap van moeder en wordt deze relatie gemedieerd door de acculturatiestress van moeder?* De hypothese hierbij is als volgt: acculturatiestress van moeder speelt een mediërende rol in de relatie tussen de SES van het gezin en positief ouderschap van moeder. Een lage SES van het gezin hangt samen met meer acculturatiestress wat zorgt voor minder positief ouderschap van moeder (Conger & Donnellan, 2007).

Figuur 2. Samenhang SES gezin en positief ouderschap via acculturatiestress

Het tweede mediatiemodel toetst of de samenhang tussen de acculturatiestress van moeder en het internaliserend en externaliserend probleemgedrag van Turks-Nederlandse kinderen wordt gemedieerd door positief ouderschap van moeder (Figuur 3). Het model zal twee keer getoetst worden, apart voor internaliserend en externaliserend probleemgedrag. Bij dit model hoort de volgende onderzoeksvraag: *Is er een samenhang tussen de acculturatiestress van moeder en het internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij Turks-Nederlandse kinderen van vijf en zes jaar en wordt deze relatie gemedieerd door positief ouderschap van moeder?* De hypothese hierbij is als volgt: positief ouderschap van moeder speelt een mediërende rol in de relatie tussen de acculturatiestress van moeder en het internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij Turks-Nederlandse kinderen van vijf en zes jaar. Meer stress hangt samen met minder positief ouderschap van moeder wat zorgt voor meer internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij kinderen (Conger & Donnellan, 2007).

Figuur 3. Samenhang acculturatiestress moeder en probleemgedrag kinderen via positief ouderschap

2. Methode

Gegevens die gebruikt werden voor dit onderzoek waren verkregen met behulp van het longitudinale onderzoek “De Volgende Stap”, uitgevoerd door de afdeling algemene en gezinspedagogiek aan de universiteit Leiden. Dit onderzoek heeft van 2010 tot en met 2013 in totaal 113 kinderen gevolgd voor, tijdens en na de overgang van groep twee naar groep drie. Daarbij werd onderzocht welke factoren van het gezin, de school en het kind deze overgang zo positief mogelijk konden bevorderen.

Steekproef

De onderzoeksgroep bestond uit 75 Turks-Nederlandse kinderen van vijf en zes jaar ($M = 6.09$, $SD = 0.31$) en hun moeders. Ongeveer de helft van de steekproef bestond uit jongens (48%). Moeders waren gemiddeld 33 jaar ($SD = 0.49$). Van één moeder was de leeftijd onbekend. Zesentwintig moeders (35%) waren geboren in Turkije en 48 moeders (65%) in Nederland. Van één moeder was haar geboorteland onbekend. Moeders die waren geboren in Turkije, eerste generatie migranten, waren voor hun 11de levensjaar naar Nederland geëmigreerd en moeders die waren geboren in Nederland, tweede generatie migranten, hadden minimaal één ouder die was geboren in Turkije. De hoogst genoten opleidingen die moeders hadden afgerond, waren als volgt: één moeder had geen diploma (1%), vier hadden de lagere school afgemaakt (5%), 10 hadden lager beroepsonderwijs gevolgd (13%), 32 middelbaar onderwijs (43%), zes voortgezet onderwijs (8%), 14 hoger onderwijs eerste trap (19%) en acht hoger onderwijs tweede trap (11%). Een voorbeeld van eerste trap is hoger beroepsonderwijs (HBO), een voorbeeld van tweede trap is wetenschappelijk onderwijs (WO).

Procedure

Adressen van deelnemende gezinnen zijn verkregen via verschillende gemeenten. Als eerste hebben deze gezinnen een informatiefolder en een brief ontvangen waarin het onderzoek werd uitgelegd en werd gevraagd of zij wilden deelnemen aan het onderzoek. Via een antwoordkaart konden gezinnen laten weten of zij wel of niet wilden deelnemen. Wanneer geen respons volgde, werd op drie verschillende momenten (overdag en ‘s avonds van maandag tot en met vrijdag en in het weekend) geprobeerd contact te zoeken met deze gezinnen door bij gezinnen langs te gaan. Wanneer moeder van het kind thuis was op één van deze momenten werd uitleg gegeven over het onderzoek en werd wederom gevraagd of zij aan het onderzoek wilde deelnemen. Contact werd gelegd met 639 Turkse gezinnen en uiteindelijk hadden 113 gezinnen aan het onderzoek deelgenomen (18%). Alle moeders die aan het onderzoek deelnamen hadden een toestemmingformulier ondertekend. Voor deze studie werd gebruik gemaakt van een subgroep van de originele steekproef.

In 2010 en 2011 vond bij alle deelnemende gezinnen een huisbezoek plaats. Huisbezoeken werden in tweetallen afgenomen en volgens protocol uitgevoerd door getrainde masterstudenten en

promovendi van de afdeling algemene en gezinspedagogiek aan de universiteit Leiden. De training bestond uit het bespreken van het protocol en het oefenen met het afnemen van verschillende testen bij het kind. Na de training vonden twee oefenhuisbezoeken plaats welke werden voorzien van feedback. Een huisbezoek duurde gemiddeld twee tot twee en een half uur. Voorafgaand aan het huisbezoek had het gezin een vragenlijst voor moeder ontvangen en een vragenlijst voor de tweede ouder of verzorger van het kind. Tijdens het huisbezoek werden verschillende testen bij het kind afgenomen, moeder werd geïnterviewd, moeder vulde zelf nog een vragenlijst in en video-opnames werden gemaakt van moeder-kind interactietaken. Instructies voor deze interactietaken werden in het Nederlands gegeven. Het afnemen van de testen bij het kind en het interview met moeder vond plaats in aparte ruimtes. Op deze manier kon het kind zich optimaal concentreren voor de verschillende testen. Vragenlijsten waren beschikbaar in het Nederlands en in het Turks, 69 moeders (92%) hadden de vragenlijsten ingevuld in het Nederlands en zes moeders (8%) in het Turks.

Onderzoeksinstrumenten

Sociaaleconomische status.

De sociaaleconomische status (SES) van het gezin werd gebaseerd op het gezinsinkomen en het opleidingsniveau van moeder en vader. Het inkomen van het gezin werd gescoord van (1) *geen inkomen* tot (7) *50.000 of meer*. Opleiding van moeder en vader werd gescoord van (1) *geen opleiding* tot (7) *universiteit*. Met deze drie schalen werd een factoranalyse met varimax rotatie uitgevoerd. De drie schalen laadden op eenzelfde factor (factorladingen respectievelijk .84, .84 en .77). SES van het gezin bestond uit het gemiddelde van gestandaardiseerde scores op de subschalen gezinsinkomen en het opleidingsniveau van moeder en vader.

Acculturatiestress.

Acculturatiestress van moeder werd gemeten met zes items over acculturatie moeilijkheden (Oppedal, 2006). Elk item kon worden gescoord op een 4-punt Likert-schaal van (1) *het is geen moeilijkheid* tot (4) *het is een grote moeilijkheid*. Een voorbeeld items was “Uw kind houdt zich niet aan de tradities van het land van herkomst”. Het gemiddelde van zes items representeerde de hoeveelheid acculturatiestress van moeder. De interne consistentie was adequaat (Chronbach’s alpha .73).

Positief ouderschap.

Positief ouderschap van moeder werd gemeten met behulp van de drie dimensies sensitiviteit, structureren en afwezigheid van intrusiviteit van de Emotional Availability Scales (EA schalen; Biringen et al., 2000). Positief ouderschap werd gemeten tijdens een interactietaak. Moeder en kind zaten samen aan een tafel en kregen een doos met blokken en twee foto’s met voorbeelden die net iets te moeilijk waren voor de leeftijd van het kind. In de instructie werd verteld dat moeder en kind de

twee voorbeelden na mochten maken, ze mochten zelf kiezen met welk voorbeeld ze wilden beginnen, het hoefde niet af en moeder mocht haar kind helpen zoals ze dat normaal gesproken ook zou doen. De interactietaak werd voor zeven minuten gefilmd.

De drie dimensies sensitiviteit, structureren en afwezigheid van intrusiviteit bestonden elk uit zeven subschalen. Twee subschalen werden verwijderd omdat die het gedrag van het kind meten in plaats van positief ouderschap (subschaal twee van dimensie structureren en subschaal zeven van dimensie afwezigheid van intrusiviteit). Vier subschalen werden verwijderd omdat hier te weinig variatie in scores op werd gegeven (subschaal zeven van dimensie sensitiviteit en subschaal vier, vijf en zeven van dimensie structureren; in meer dan 95% werd op deze subschalen hetzelfde gescoord). Met de overgebleven 15 subschalen werd een factoranalyse met varimax rotatie uitgevoerd om de drie onderliggende EA dimensies te vinden. De drie dimensies verklaarden samen 59% van de variantie. De dimensie sensitiviteit bestond uit drie subschalen van de oorspronkelijke dimensie sensitiviteit (subschaal één, twee en vier). De dimensie structureren bestond uit vijf subschalen, twee subschalen van de oorspronkelijke dimensie sensitiviteit (subschaal drie en zes) en drie subschalen van de oorspronkelijke dimensie structureren (subschaal één, drie en zes). De dimensie afwezigheid van intrusiviteit bestond uit zes subschalen van de oorspronkelijke dimensie intrusiviteit (subschaal één, twee, drie, vier, vijf en zes). Eén subschaal (vijf) van de dimensie sensitiviteit laadde op geen enkele factor waardoor deze subschaal ook werd verwijderd. De drie dimensies hadden een adequate interne consistentie (Chronbach's alpha's respectievelijk .77, .78 en .78). Positief ouderschap van moeder representeerde het gemiddelde van gestandaardiseerde scores op de drie dimensies sensitiviteit, structureren en afwezigheid van intrusiviteit. De drie dimensies laadden op eenzelfde factor (factorladingen respectievelijk .87, .85 en .83).

Internaliserend en externaliserend probleemgedrag.

Internaliserend en externaliserend probleemgedrag werd gemeten met behulp van de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ; Goodman, Meltzer, & Bailey, 1998). SDQ is een gedragsvragenlijst met 25 items verdeeld over vijf schalen, zowel positief (pro sociaal gedrag) als negatief (emotionele symptomen, gedragsproblemen, hyperactiviteit/aandacht symptomen en problemen met leeftijdsgenoten). Elke schaal bestond uit vijf items. Elk item kon op een 3-puntschaal worden gescoord van (0) *niet waar*, (1) *een beetje waar* en (2) *zeker waar*.

Emotionele symptomen en pro sociaal gedrag hadden een adequate interne consistentie (Chronbach's alpha's respectievelijk .81 en .74). Problemen met leeftijdsgenootjes had een gemiddelde interne consistentie (Chronbach's alpha .64) en gedragsproblemen en hyperactiviteit/aandacht symptomen hadden een lage interne consistentie (Chronbach's alpha's respectievelijk .46 en .54). Door middel van een betrouwbaarheidsanalyse werd geprobeerd de betrouwbaarheid van een aantal schalen te verhogen. Na het verwijderen van één item van de schaal problemen met leeftijdsgenootjes werd de interne consistentie adequaat (Chronbach's alpha .78). Na

het verwijderen van één item van schaal gedragsproblemen werd de interne consistentie gemiddeld (Chronbach's alpha .61). Een factoranalyse met varimax rotatie werd uitgevoerd om te onderzoeken welke schalen samengevoegd konden worden zodat een internaliserende en externaliserende dimensie gevormd kon worden. Twee onderliggende factoren werden gevonden, samen verklaarden ze 65% van de variantie. De internaliserende dimensie bestond uit de schalen emotionele symptomen, pro-sociaal gedrag en problemen met leeftijdsgenootjes (factorladingen respectievelijk .71, .80 en .78). De externaliserende dimensie bestond uit de schalen gedragsproblemen en hyperactiviteit/aandacht symptomen (factorladingen respectievelijk .92 en .36). Internaliserend probleemgedrag representeerde het gemiddelde van gestandaardiseerde scores van de schalen emotionele symptomen, pro sociaal gedrag en problemen met leeftijdsgenootjes. Externaliserend probleemgedrag representeerde het gemiddelde van gestandaardiseerde scores van de schalen gedragsproblemen en hyperactiviteit/aandacht symptomen.

Data Analyse

Mediatie-analyses werden uitgevoerd om de mediërende rol van de acculturatiestress van moeder in het eerste model na te gaan en positief ouderschap van moeder in het tweede model. Enkelvoudige regressie analyses werden uitgevoerd tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabelen en tussen de onafhankelijke variabele en mediator om te testen of deze met elkaar correleren. Als laatste stap werd gecontroleerd voor de mediator door een meervoudige regressie analyse uit te voeren met de onafhankelijke variabele en mediator als voorspellers van de afhankelijke variabele. Met behulp van de methode van Preacher en Hayes (2008) werd gekeken of het indirecte pad tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabele via de mediator significant was of niet.

3. Resultaten

Het Family Stress Model (FSM) werd getoetst met acculturatiestress als een immigrant-specifieke vorm van stress. Hierbij zijn twee aparte modellen getoetst. Model 1 toetste of de samenhang tussen SES van het gezin en positief ouderschap van moeder werd gemedieerd door de acculturatiestress van moeder. Model 2 toetste of de samenhang tussen de acculturatiestress van moeder en het internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij Turks-Nederlandse kinderen van vijf en zes jaar werd gemedieerd door positief ouderschap van moeder.

Data Inspectie

Voor het opleidingsniveau van vader en het inkomen van het gezin waren twee missende waarden. Met behulp van een mean-imputation regressie analyse, op basis van de factoren opleidingsniveau van moeder en vader en inkomen van het gezin, werden deze waarden geschat. Acculturatiestress was positief scheef verdeeld en had één extreme waarde en één uitbijter. Deze scores werden verlaagd maar wel zo dat het nog steeds de hoogste scores betrof, acculturatiestress werd hierdoor normaal verdeeld. Emotionele symptomen, pro-sociaal gedrag, problemen met leeftijdsgenootjes en gedragsproblemen waren allemaal positief scheef verdeeld. Het verlagen van extreme waarden en/of uitbijters resulteerde nog steeds in positief scheef verdeelde factoren. De factoren werden getransformeerd met een square root transformatie. Hierna waren de factoren emotionele symptomen, pro-sociaal gedrag, problemen met leeftijdsgenootjes en gedragsproblemen normaal verdeeld.

Het Family Stress Model met Acculturatiestress

Gekeken werd naar de onderlinge correlaties tussen de factoren SES van het gezin, acculturatiestress van moeder, positief ouderschap van moeder en internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij kinderen (Tabel 1). SES van het gezin was significant gerelateerd aan positief ouderschap en aan internaliserend probleemgedrag. Hoe hoger de SES van het gezin was, hoe meer positief ouderschap moeder liet zien en hoe lager de SES van het gezin was, hoe meer internaliserend probleemgedrag haar kind vertoonde. Acculturatiestress was significant gerelateerd aan positief ouderschap. Hoe meer acculturatiestress moeder ervoer, hoe minder positief ouderschap moeder liet zien. Internaliserend probleemgedrag was significant gerelateerd aan externaliserend probleemgedrag. Hoe meer internaliserend probleemgedrag een kind vertoonde, hoe meer externaliserend probleemgedrag het kind ook vertoonde. Met behulp van deze resultaten konden de onderzoeksvragen van de twee mediatiemodellen beantwoord worden.

De onderzoeksvraag bij het eerste mediatiemodel was: Is er een samenhang tussen de SES van het gezin en positief ouderschap van moeder en wordt deze relatie gemedieerd door de acculturatiestress van moeder? Acculturatiestress van moeder was niet significant gerelateerd aan SES

van het gezin. Acculturatiestress van moeder was dus geen mediator in de relatie tussen SES van het gezin en positief ouderschap.

De onderzoeksvraag bij het tweede mediatiemodel was: Is er een samenhang tussen de acculturatiestress van moeder en het internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij Turks-Nederlandse kinderen van vijf en zes jaar en wordt deze relatie gemedieerd door positief ouderschap van moeder? Acculturatiestress van moeder was niet significant gerelateerd aan internaliserend en/of externaliserend probleemgedrag. Positief ouderschap was ook niet significant gerelateerd aan de acculturatiestress van moeder. Positief ouderschap was dus geen mediator in de relatie tussen de acculturatiestress van moeder en internaliserend en/of externaliserend probleemgedrag bij kinderen.

Tabel 1

Correlaties tussen de Variabelen SES, Acculturatiestress, Positief Ouderschap en Internaliserend- en Externaliserend Probleemgedrag

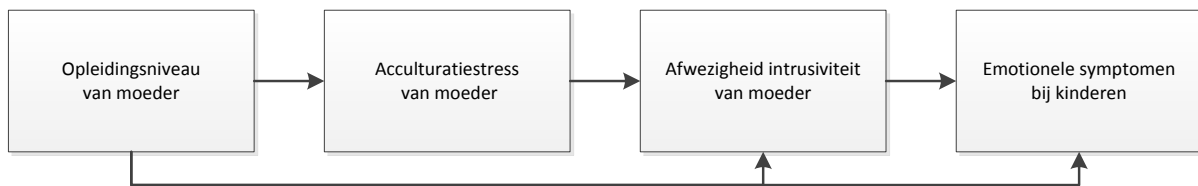
	1.	2.	3.	4.	5.
1. SES	-				
2. Acculturatiestress	-.23	-			
3. Positief ouderschap	.34**	-.29*	-		
4. Internaliserend probleemgedrag	-.32**	.16	-.19	-	
5. Externaliserend probleemgedrag	-.14	.16	-.17	.29*	-

* $p < .05$. ** $p < .01$.

Aanvullende Analyses

Het Family Stress Model (FSM) met acculturatiestress als een immigrant-specifieke vorm van stress werd niet gevonden op basis van samengestelde factoren, vervolgens werden aanvullende analyses uitgevoerd met subschalen van SES van het gezin, positief ouderschap van moeder en internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij kinderen. Gekeken werd naar de onderliggende correlaties tussen subschalen van factoren, significante correlaties zijn weergegeven. Opleidingsniveau van moeder was significant gerelateerd aan acculturatiestress van moeder, $r(73) = -.34, p < .01$ en afwezigheid van intrusiviteit, $r(73) = .43, p < .01$. Hoe hoger het opleidingsniveau van moeder was, hoe minder acculturatiestress moeder ervoer en hoe intrusiever moeder was. Acculturatiestress van moeder was significant gerelateerd aan afwezigheid van intrusiviteit, $r(73) = -.37, p < .01$ en gedragsproblemen $r(73) = .26, p < .05$. Hoe meer acculturatiestress moeder ervoer, hoe intrusiever moeder was en hoe meer gedragsproblemen haar kind vertoonde. Afwezigheid van intrusiviteit was significant gerelateerd aan emotionele symptomen, $r(73) = -.24, p < .05$. Hoe intrusiever moeder was, hoe meer emotionele symptomen haar kind vertoonde. Sensitiviteit was significant gerelateerd aan problemen met leeftijdsgenootjes, $r(73) = -.25, p < .05$. Hoe sensitiever moeder was, hoe minder problemen haar kind had met leeftijdsgenootjes.

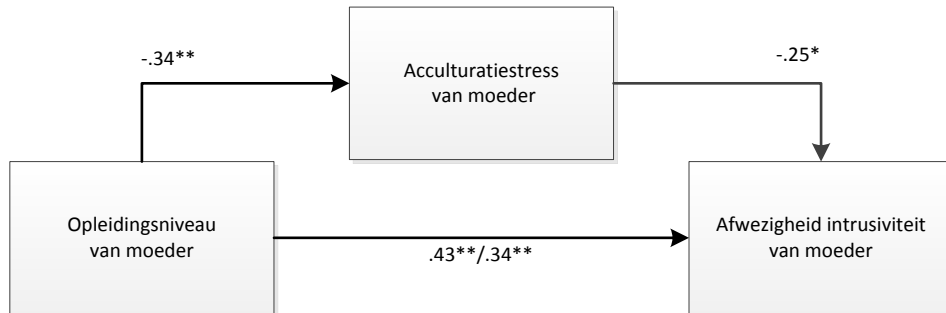
Acculturatiestress van moeder hing alleen significant samen met gedragsproblemen bij kinderen maar positief ouderschap hing niet samen met gedragsproblemen. Sensitiviteit van moeder hing significant samen met problemen met leeftijdsgenootjes bij kinderen maar acculturatiestress van moeder hing niet significant samen met sensitiviteit. Hierdoor is het FSM met acculturatiestress als immigrant-specifieke vorm van stress alleen getoetst met het opleidingsniveau van moeder, de acculturatiestress van moeder, de afwezigheid van intrusief ouderschap van moeder en emotionele symptomen bij kinderen (Figuur 4). Dit model werd weer getoetst door middel van twee mediatie modellen.

Figuur 4. Subschalen van het FSM met acculturatiestress

Opleidingsniveau Moeder, Afwezigheid Intrusiviteit en Acculturatiestress

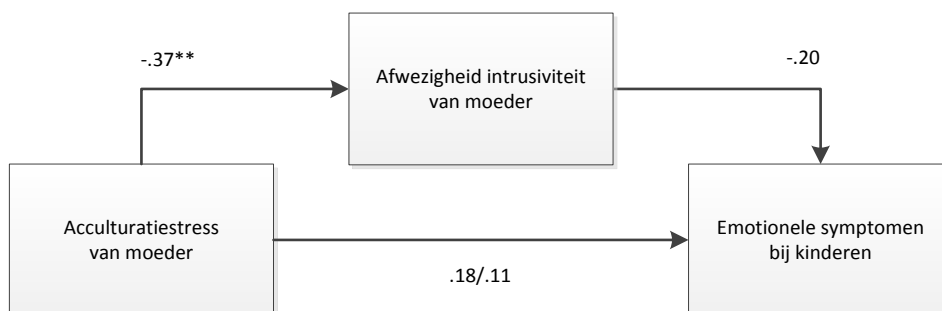
Onderzocht werd of er een samenhang was tussen het opleidingsniveau van moeder en de afwezigheid van intrusiviteit van moeder en of deze relatie werd gemedieerd door de acculturatiestress van moeder (Figuur 5). Om te toetsen of de relatie tussen het opleidingsniveau van moeder en afwezigheid van intrusiviteit van moeder werd gemedieerd door de acculturatiestress van moeder werd een meervoudige regressie analyse uitgevoerd. Er was, gecontroleerd voor opleidingsniveau van moeder, een significante relatie tussen acculturatiestress van moeder en afwezigheid van intrusiviteit van moeder. De significante relatie tussen het opleidingsniveau van moeder en afwezigheid van intrusiviteit van moeder was afgenomen maar nog steeds significant. De relatie tussen het opleidingsniveau van moeder en de afwezigheid van intrusiviteit werd gedeeltelijk gemedieerd door de acculturatiestress van moeder. Opleidingsniveau van moeder en acculturatiestress van moeder verklaarden 24% van de variantie in de afwezigheid van intrusiviteit van moeder. Voor het bepalen van het indirecte effect werd een bootstrap uitgevoerd volgens de methode van Preacher en Hayes (2008). De bootstrap was gebaseerd op een steekproef van 5000 bootstrappen. Het indirecte pad tussen het opleidingsniveau van moeder en de afwezigheid van intrusiviteit via de acculturatiestress van moeder was significant, $CI = 0.014 - 0.205$.

Figuur 5. Samenhang opleidingsniveau moeder en afwezigheid intrusiviteit via acculturatiestress; * $p < .05$. ** $p < .01$.

Acculturatiestress Moeder, Emotionele Symptomen Kinderen en Afwezigheid Intrusiviteit

Onderzocht werd of er een samenhang was tussen de acculturatiestress van moeder en emotionele symptomen bij Turks-Nederlandse kinderen van vijf en zes jaar en of deze relatie werd gemedieerd door de afwezigheid van intrusiviteit van moeder (Figuur 6). Om te toetsen of de relatie tussen de acculturatiestress van moeder en emotionele symptomen bij kinderen werd gemedieerd door de afwezigheid van intrusiviteit van moeder werd een meervoudige regressie analyse uitgevoerd. Er was, gecontroleerd voor de afwezigheid van intrusiviteit, geen significante relatie tussen de acculturatiestress van moeder en emotionele symptomen bij kinderen. Er was, gecontroleerd voor de acculturatiestress van moeder, ook geen significante relatie meer tussen de afwezigheid van intrusiviteit en emotionele symptomen bij kinderen. De relatie tussen de acculturatiestress van moeder en emotionele symptomen bij kinderen werd niet gemedieerd door de afwezigheid van intrusiviteit van moeder.

Figuur 6. Samenhang acculturatiestress moeder en emotionele symptomen kinderen via afwezigheid intrusiviteit; ** $p < .01$.

4. Discussie

Het doel van deze studie was het onderzoeken van het Family Stress Model (FSM) met acculturatiestress als een immigrant-specifieke vorm van stress. Opleidingsniveau van moeder was significant gerelateerd aan de afwezigheid van intrusief ouderschap en deze relatie werd gedeeltelijk gemedieerd door de acculturatiestress van moeder. Hoe hoger het opleidingsniveau van moeder, hoe minder acculturatiestress zij ervoer. Minder acculturatiestress was vervolgens significant gerelateerd aan minder intrusief ouderschap. Acculturatiestress van moeder was significant gerelateerd aan gedragsproblemen maar niet aan emotionele symptomen bij kinderen. Hoe meer acculturatiestress moeder ervoer, hoe meer gedragsproblemen haar kind vertoonde. Verwacht werd dat positief ouderschap van moeder het verband tussen de acculturatiestress van moeder en probleemgedrag bij kinderen zou mediëren maar dit werd niet bevestigd.

Verwacht werd dat een hogere sociaal economische status (SES) van het gezin gerelateerd zou zijn aan meer positief ouderschap van moeder en dat deze relatie gemedieerd zou worden door de acculturatiestress van moeder. Deze hypothese werd niet bevestigd op basis van samengestelde factoren, maar wel op basis van subschalen van SES van het gezin en positief ouderschap van moeder. De relatie tussen het opleidingsniveau van moeder en de afwezigheid van intrusief ouderschap werd gemedieerd door haar acculturatiestress. Een hoger opleidingsniveau van moeder was significant gerelateerd aan minder acculturatiestress en minder acculturatiestress was vervolgens significant gerelateerd aan minder intrusief ouderschap. De bevinding dat het opleidingsniveau van moeder negatief samenhangt met haar acculturatiestress is in overeenstemming met eerder onderzoek (Berry et al., 1987). Een mogelijke verklaring voor waarom niet de SES van het gezin was gerelateerd aan de acculturatiestress van moeder maar alleen het opleidingsniveau van moeder zou kunnen zijn dat karaktereigenschappen van een individu, zoals probleemoplossend denken of het omgaan met stressoren, mogelijk een grotere rol spelen in het proces van acculturatie dan het hebben van meer financiële middelen. Een hogere opleiding zou ervoor kunnen zorgen dat mensen minder acculturatiestress ervaren doordat ze meer geleerd hebben over het land waarin ze leven, zoals de geschiedenis en/of normen en waarden van het land, een opleiding is vaak Europees gericht, en hierdoor kan het proces van acculturatie makkelijker verlopen (Berry et al., 1987). Mensen met een hogere opleiding zouden ook minder acculturatiestress kunnen ervaren doordat ze denken de problemen, als gevolg van het proces van acculturatie, beter aan te kunnen dan mensen met een lagere opleiding, ze zouden de problemen zelfs als uitdagingen kunnen zien of als positieve veranderingen (Berry et al., 1987). Een andere mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat mensen met een hogere opleiding een groter sociaal netwerk hebben waarin ze veel steun ervaren wat hen helpt bij het proces van acculturatie (Berry et al., 1987).

Acculturatiestress van moeder was niet gerelateerd aan alle subschalen van positief ouderschap maar alleen aan de afwezigheid van intrusiviteit. In eerder onderzoek wordt ook bevestigd

dat er een verband is tussen verschillende vormen van acculturatiestress en bepaalde dimensies van effectief ouderschap. Een groot acculturatieverschil tussen ouder en adolescent en minder steun van familie is namelijk gerelateerd aan minder effectief ouderschap, zoals minder positieve betrokkenheid of minder warmte van ouders (Kim et al., 2009; Leidy, Guerra, & Toro, 2012; Martinez, 2006). Een mogelijke verklaring waarom acculturatiestress alleen was gerelateerd aan de afwezigheid van intrusiviteit zou kunnen zijn dat intrusief ouderschap de afwezigheid van negatieve oudergedragingen meet en sensitiviteit en structureren juist de aanwezigheid van positieve oudergedragingen meten. Het is mogelijk dat meer acculturatiestress een negatieve invloed heeft op negatieve oudergedragingen maar dat het niet zorgt voor een afname van positieve oudergedragingen. Veel stress kan er namelijk voor zorgen dat moeders al genoeg aan hun hoofd hebben en daardoor minder geduldig of meer geïrriteerd zijn met/tegen hun kind en meer intrusief ouderschap laten zien (Conger & Donnellan, 2007). Een andere mogelijke verklaring waarom acculturatiestress alleen was gerelateerd aan de afwezigheid van intrusiviteit zou kunnen zijn dat alleen gebruik is gemaakt van positief ouderschap van moeder. Vaders spelen mogelijk ook een belangrijke rol in de ontwikkeling van probleemgedrag bij kinderen. Er zijn namelijk aanwijzingen dat een groot acculturatieverschil tussen vader en adolescent samenhangt met minder positief ouderschap van vader en dat minder positief ouderschap vervolgens samenhangt met meer internaliserend probleemgedrag van de adolescent, maar dat deze relatie niet of minder sterk aanwezig is voor moeders (Kim et al., 2009). Een andere mogelijke verklaring waarom acculturatiestress alleen was gerelateerd aan de dimensie afwezigheid van intrusiviteit en niet aan de dimensies sensitiviteit en structureren zou kunnen zijn dat een beperking van deze studie, de manier van meten van acculturatiestress, een rol speelt. Acculturatiestress is in deze studie onderzocht op basis van zes verschillende aspecten van acculturatie. In eerder onderzoek zijn deze aspecten individueel onderzocht, elk aspect is daarbij onderzocht door middel van meerdere aspecten en soms ook met het kind als informant om zo een beter beeld te krijgen. Op die manier gemeten, waren de individuele aspecten, namelijk een acculturatieverschil tussen ouder en kind en het ervaren van sociale steun, gerelateerd aan bepaalde dimensies van minder positief ouderschap (Kim et al., 2009; Leidy et al., 2012; Martinez, 2006). Het zou dus zo kunnen zijn dat de individuele aspecten, maar wel veel uitgebreider gemeten, een unieke invloed hebben op bepaalde dimensies van positief ouderschap en in toekomstig onderzoek zou hier onderzoek naar gedaan kunnen worden. Het zou ook zo kunnen zijn dat andere factoren, gerelateerd aan een minderhedenstatus, een rol zouden kunnen spelen in het opvoedgedrag van ouders, zoals het ervaren van discriminatie. Mensen die hun eigen cultuur behouden kunnen namelijk veel discriminatie ervaren wat voor meer stress kan zorgen (Jasinskaja-Lahti, Liebkind, Horenczyk, & Schmitz, 2002). Uit onderzoek blijkt dat mensen met een Turkse achtergrond in Nederland het vaakst hun eigen cultuur willen behouden in vergelijking met andere etnische minderheden (CBS, 2012) en de stress die hiermee samen kan gaan, kan een negatieve invloed kan hebben op positief ouderschap. In toekomstig onderzoek zou dus ook onderzoek gedaan kunnen worden naar andere stressoren specifiek voor een minderhedenstatus, zoals het ervaren van

discriminatie door ouders, en de invloed daarvan op positief ouderschap. Daarnaast is meer onderzoek nodig om de resultaten van deze studie te bevestigen.

Verwacht werd dat meer acculturatiestress van moeder significant gerelateerd zou zijn aan meer internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij kinderen en dat deze relatie gemedieerd zou worden door positief ouderschap van moeder. Deze hypothese werd in deze studie niet bevestigd op basis van samengestelde factoren en ook niet op basis van subschalen van probleemgedrag bij kinderen en positief ouderschap van moeder. Acculturatiestress van moeder was niet gerelateerd aan hyperactiviteit/aandacht symptomen, emotionele symptomen, pro-sociaal gedrag en problemen met leeftijdsgenootjes bij kinderen maar hing alleen significant samen met gedragsproblemen bij kinderen maar gedragsproblemen hingen niet significant samen met positief ouderschap. In eerder onderzoek wordt ook bevestigd dat er een verband is tussen verschillende vormen van acculturatiestress en verschillende dimensies van probleemgedrag bij kinderen. Een groot acculturatieverschil tussen ouder en adolescent is namelijk gerelateerd aan zowel meer internaliserend als externaliserend probleemgedrag bij de adolescent (Kim et al., 2009; Martinez, 2006). Een mogelijke verklaring waarom acculturatiestress alleen was gerelateerd aan gedragsproblemen bij kinderen zou kunnen zijn dat gedragsproblemen, als subschaal van externaliserend probleemgedrag, makkelijker waar te nemen zijn voor ouders dan internaliserende probleemgedragingen. Externaliserend probleemgedrag is gedrag dat vaak niet sociaal gewenst is omdat het gedrag op de omgeving is gericht, zoals slaan, en daardoor vaak beter waarneembaar is dan internaliserend probleemgedrag (Christensen, Margolin, & Sullaway, 1992). Een andere mogelijke verklaring waarom acculturatiestress van moeder alleen was gerelateerd aan gedragsproblemen zou kunnen zijn dat er te weinig variatie in scores was op de subschalen hyperactiviteit/aandacht symptomen, emotionele symptomen, pro-sociaal gedrag en problemen met leeftijdsgenootjes bij kinderen. Dit zou kunnen komen doordat gebruik was gemaakt van een kleine steekproef of doordat het geen klinische steekproef betrof en dus weinig kinderen probleemgedragingen vertoonden. In toekomstig onderzoek zou meer onderzoek gedaan kunnen worden naar de relatie tussen verschillende vormen van acculturatiestress van ouders, het opvoedgedrag van ouders en het internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij kinderen van vijf en zes jaar. Nu is vooral veel onderzoek beschikbaar naar deze verbanden bij adolescenten. Daarnaast is meer onderzoek nodig om de resultaten van deze studie te bevestigen en om mogelijke verklaringen te kunnen vinden waarom acculturatiestress alleen was gerelateerd aan gedragsproblemen en niet aan andere subschalen van probleemgedrag bij kinderen, zoals hyperactiviteit/aandacht symptomen en/of emotionele symptomen.

Positief ouderschap van moeder was niet significant gerelateerd aan probleemgedrag bij kinderen op basis van de samengestelde factoren maar wel op basis van subschalen van positief ouderschap van moeder en probleemgedrag bij kinderen. De afwezigheid van intrusiviteit hing namelijk wel significant samen met emotionele symptomen bij kinderen en sensitiviteit hing significant samen met problemen met leeftijdsgenootjes. Hoe intrusiever moeder was, hoe meer

emotionele symptomen haar kind vertoonde en hoe sensitiever moeder was, hoe minder problemen haar kind had met leeftijdsgenootjes. In eerder onderzoek wordt ook bevestigd dat er een verband is tussen bepaalde dimensies van positief ouderschap en bepaalde dimensies van internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij adolescenten. Minder warm ouderschap, gekenmerkt door minder inductief redeneren en monitoren, is namelijk gerelateerd aan meer depressieve symptomen bij adolescenten, als onderdeel van internaliserend probleemgedrag (Kim et al., 2009) en minder effectief ouderschap, gekenmerkt door minder positieve betrokkenheid, minder monitoren en minder gepaste discipline is gerelateerd aan meer middelenmisbruik bij adolescenten, als onderdeel van externaliserend probleemgedrag (Martinez, 2006). Een mogelijke verklaring waarom alleen de afwezigheid van intrusiviteit en sensitiviteit van moeder samenhangen met probleemgedrag bij kinderen, en structureren van moeder niet, zou kunnen zijn dat structureren een vorm van cognitieve stimulatie is en daarom gerelateerd aan schoolprestaties van het kind en niet aan probleemgedrag. Ouders die hun kind begeleiden in een stimulerende leeromgeving kunnen namelijk de cognitieve vaardigheden van hun kind bevorderen (Yeung, Linver, & Brooks-Gunn, 2002). Meer onderzoek is nodig om de resultaten van deze studie te bevestigen en om mogelijke verklaringen te vinden waarom er geen relatie was tussen het structureren van moeder en probleemgedrag bij het kind.

Deze studie heeft een aantal beperkingen. Ten eerste is gebruik gemaakt van een kleine steekproef met participanten die zelf wilden deelnemen aan het onderzoek, waardoor deze steekproef minder representatief is voor alle mensen met een Turkse achtergrond in Nederland. De resultaten zijn daardoor minder generaliseerbaar naar alle mensen met een Turkse achtergrond in Nederland. Vervolg onderzoek met een grotere steekproef is nodig om de resultaten van deze studie te bevestigen. Een grotere steekproef zou ook kunnen zorgen voor meer variatie in scores op bijvoorbeeld internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij kinderen. Ten tweede, informatie over de sociaal economische status van het gezin, acculturatiestress van moeder en probleemgedrag bij kinderen is in deze studie verkregen via vragenlijsten met moeder als informant. Bij het invullen van vragenlijsten kan sociale wenselijkheid een rol spelen waardoor de resultaten een vertekend beeld zouden kunnen geven. Het gebruiken van één informant kan ook voor een vertekend beeld hebben gezorgd. Bij het signaleren van probleemgedrag speelt bijvoorbeeld het type probleemgedrag wat wordt gescoord een rol, internaliserend probleemgedrag is voor ouders moeilijker te scoren dan externaliserend probleemgedrag (Duhig, Epstein, Phares, 2000). Ook kan de geestelijke gezondheid van mensen een rol spelen, wanneer mensen depressief zijn of stress ervaren, kan dat invloed hebben op wat wordt gerapporteerd (Youngstrom, Loeber, & Stouthamer-Loeber, 2000). In deze studie namen moeders deel uit gezinnen met een lage sociaal economische status, moeders ervoeren acculturatiestress en wellicht nog andere stressoren die samenhangen met een minderhedenstatus, zoals het leven in een slechte buurt, waardoor moeders misschien geen zin/energie hadden om goed de vragen te lezen en na te denken over een geschikt antwoord. Het zou daarom goed zijn als vervolg onderzoek gebruik zou maken van meerdere informaten, bijvoorbeeld naast moeders ook leraren en/of vaders. Ten derde, in

deze studie is alleen onderzoek gedaan naar mensen met een Turkse achtergrond in Nederland, misschien zou toekomstig onderzoek ook onderzoek kunnen doen naar andere etnische minderheden om te onderzoeken of de gevonden resultaten ook gelden voor hen.

Onze resultaten suggereren dat acculturatiestress van moeder, gemeten met zes aspecten van acculturatie, van invloed is op positief ouderschap. Meer acculturatiestress van moeder was namelijk gerelateerd aan meer intrusief ouderschap. Meer intrusief en minder sensitief ouderschap was gerelateerd aan meer emotionele symptomen en problemen met leeftijdsgenootjes bij kinderen. Deze resultaten suggereren dat acculturatiestress een extra risicofactor is met betrekking tot de opvoeding van kinderen. Meer onderzoek is van belang om deze resultaten te bevestigen. Opvoedinterventies worden vaak ingezet voor het verminderen van probleemgedrag bij kinderen. Het is dus belangrijk voor professionals en onderzoekers om zich te realiseren dat stressoren specifiek voor een minderhedenstatus ook een rol kunnen spelen in de opvoeding van kinderen.

Literatuurlijst

- Achenbach, M. T., & McConaughy, H. S. (1997). *Empirically based assessment of child and adolescent psychopathology practical applications*. Thousand Oaks, London: Sage.
- Belsky, J., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Van IJzendoorn, M. H. (2007). For better and for worse: Differential susceptibility to environmental influences. *Association for Psychological Science*, *16*, 300-304.
- Bengi-Arslan, L., Verhulst, F. C., Van der Ende, J., & Erol, N. (1997). Understanding childhood (problem) behaviors from a cultural perspective: Comparison of problem behaviors and competencies in Turkish immigrant, Turkish and Dutch children. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, *32*, 477-484.
- Benner, A. D., & Kim, S. Y. (2010). Understanding Chinese American adolescents' developmental outcomes: Insights from the family stress model. *Journal of research on adolescents*, *20*, 1-12.
- Berry, J. W., Kim, U., Minde, T., & Mok, D. (1987). Comparative studies of acculturative stress. *International Migration Review*, *21*, 491-511.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation and adaptation. *Applied Psychology: An international review*, *46*, 5-68.
- Berry, J. W. (2001). A psychology of immigration. *Journal of Social Issues*, *57*, 615-631.
- Berry, J. W. (2006). Acculturative stress. In P. T. P. Wong & L. C. J. Wong (Eds.), *Handbook of multicultural perspectives on stress and coping* (pp. 287-298): Springer US.
- Biringen, Z., Robinson, L., & Emde, N.E. (2000). Appendix B: The Emotional Availability Scales (3rd ed.; an abridged Infancy/Early Childhood Version). *Attachment & Human Development*, *2*, 256-270.
- Bradley, R. H., & Corwyn, R. F. (2002). Socioeconomic status and child development. *Annual Review of Psychology*, *53*, 371-399.
- Christensen, A., Margolin, G., & Sullaway, N. (1992). Interparental agreement on child behavior problems. *Psychological Assessment*, *4*, 419-425.
- Coatsworth, J. D., Pantin, H., & Szapocznik, J. (2002). Familias unidas: A family-centered ecodevelopmental intervention to reduce risk for problem behavior among Hispanic adolescents. *Clinical Child & Family Psychology Review*, *5*, 113-132.
- CBS. (2012). *Jaarrapport integratie*. Geraadpleegd op <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/allochtonen/publicaties/publicaties/archief/2012/2012-b61-pub.htm?RefererType=RSSItem>
- Conger, R. D., & Donnellan, M. B. (2007). An interactionist perspective on the socioeconomic context of human development. *Annual Review of Psychology*, *58*, 175-199.

- Conger, R. D., Wallace, L. E., Sun, Y., Simons, R. L., McLoyd, V. C., & Brody, G. H. (2002). Economic pressure in African American families: A replication and extension of the family stress model. *Developmental Psychology, 38*, 179-193.
- Crane, D., Ngai, S., Larson, J., & Hafen, M. (2005). The influence of family functioning and parent-adolescent acculturation on North American Chinese adolescent outcomes. *Family Relations, 54*, 400-410.
- Distelbrink, M., & hooghiemstra, E. (2005). *Signalement 3a. Allochtone gezinnen: feiten en cijfers*. Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.
- Duhig, A. M., Renk, K., Epstein, M. K., & Phares, V. (2000). Interparental agreement on internalizing, externalizing, and total behavior problems: A meta-analysis. *Clinical Psychology: Science and Practice, 7*, 435-453.
- Dumka, L. E., Roosa, M. W., & Jackson, K. M. (1997). Risk, conflict, mothers' parenting, and children's adjustment in low-income, Mexican immigrant, and Mexican American families. *Journal of Marriage and the Family, 59*, 309-323.
- Dyal, J. A. & Dyal, R. Y. (1981). Acculturation, stress and coping: Some implications for research and education. *International Journal of Intercultural Relations, 5*, 301-328.
- Goodman, R., Meltzer, H., & Bailey, V. (1998). The strengths and difficulties questionnaire: A pilot study on the validity of the self-report version. *European Child and Adolescent Psychiatry, 7*, 125-130.
- Güngör, D. (2008). The meaning of parental control in migrant, sending, and host communities: Adaptation or persistence? *Applied psychology: An international review, 57*, 397-416.
- Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K., Horenczyk, G., & Schmitz, P. (2002). The interactive nature of acculturation: perceived discrimination, acculturation attitudes and stress among young ethnic repatriates in Finland, Israel and Germany. *International Journal of Intercultural Relations, 27*, 79-97.
- Kim, S. Y., Chen, Q., Li, J., Huang, X., & Moon, U. J. (2009). Parent-child acculturation, parenting, and adolescent depressive symptoms in Chinese immigrant families. *Journal of Family Psychology, 23*, 426-437.
- Lau, A. S., McCabe, K. M., & Yeh, M. (2005). The acculturation gap distress hypothesis among high-risk Mexican American families. *Journal of Family Psychology, 19*, 367-375.
- Leidy, M. S., Guerra, N. G., & Toro, R. I. (2012). Positive parenting, family cohesion, and child social competence among immigrant Latino families. *Journal of Latina/o Psychology, 1*, 3-13.
- Liebkind, K., & Jasinskaja-Lahti, I. (2000). Acculturation and psychological well-being among immigrant adolescents in Finland. A comparative study of adolescents from different cultural backgrounds. *Journal of Adolescent Research, 15*, 446-469.
- Martinez, C. R. (2006). Effects of differential family acculturation on Latino adolescent substance use. *Family Relations, 55*, 306-317.

- Mesman, J., Van IJzendoorn, M. H., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2012). Unequal in opportunity, equal in process: Parental sensitivity promotes positive child development in ethnic minority families. *Child development perspectives*, 6, 239-250.
- Oppedal, B. (2006). "The Ingroup - Outgroup Acculturation Hassles Scale". Work document. Norwegian Institute of Public Health.
- Parke, R. D., Coltrane, S., Duffy, S., Buriel, R., Dennis, J., Powers, J., ... Widaman, K. F. (2004). Economic stress, parenting, and child adjustment in Mexican American and European American families. *Child Development*, 75, 1632-1656.
- Pasch, L. A., Dearing, J., Tschann, J. M., Flores, E., Penilla, C., & Pantoja, P. (2006). Acculturation, parent-adolescent conflict, and adolescent adjustment in Mexican American families. *Family Process*, 45, 75-86.
- Smokowski, P. R., Rose, R., & Bacallao, M. L. (2008). Acculturation and Latino family processes: How cultural involvement, biculturalism, and acculturation gaps influence family dynamics. *Family Relations*, 57, 295-308.
- Stevens, G. W. J., Pels, T., Bengi-Arslan, L., Verhulst, F. C., Vollebergh, W. A. M., & Crijnen, A. A. M. (2003). Parent, teacher and self-reported problem behavior in the Netherlands. Comparing Moroccan immigrant with Dutch and with Turkish immigrant children and adolescents. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 38, 576-585.
- Yaman, A. (2009). *Second-generation Turkish immigrant families living in the Netherlands: Parenting and toddler behavior problems*. Leiden, Nederland.
- Yaman, A., Mesman, J., Van IJzendoorn, M. H., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2009). Perceived family stress, parenting efficacy, and child externalizing behaviors in second-generation immigrant mothers. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 45, 505-512.
- Yaman, A., Mesman, J., Van IJzendoorn, M. H., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Linting, M. (2010). Parenting in an individualistic culture with a collectivistic cultural background: The case of Turkish immigrant families with toddlers in the Netherlands. *Journal of Child and Family Studies*, 19, 617-628.
- Yeung, W. J., Linver, M. R., & Brooks-Gunn, J. (2002). How money matters for young children's development: Parental investment and family process. *Child Development*, 73, 1861-1879.
- Youngstrom, E., Loeber, R., & Stouthamer-Loeber, M. (2000). Patterns and correlates of agreement between parent, teacher, and male adolescent ratings of externalizing and internalizing problems. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68, 1038-1050.